

raad voor cultuur
raad voor cultuur
raad voor cultuur

R.J. Schimmelpennincklaan 3
postbus 61243
2506 AE Den Haag
telefoon +31(0)70 310 66 86
fax +31(0)70 361 47 27
e-mail cultuur@cultuur.nl
www.cultuur.nl

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
de heer dr. R.H.A. Plasterk
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

datum: 19 mei 2009
ons kenmerk: mus-2009.05270/2

onderwerp: advies Nationaal Historisch Museum

Zeer geachte heer Plasterk,

Het concept voor het Nationaal Historisch Museum zal deze zomer gereed zijn en de grondslag vormen voor het op te stellen programma van eisen voor het museumgebouw, zo bericht u ons in uw brief van 14 april jl. U vraagt de Raad voor Cultuur nog voor die tijd om aanbevelingen die in het te ontwikkelen concept kunnen worden meegenomen. Omdat de twee directeuren nog bezig zijn met de conceptontwikkeling vindt de Raad het niet juist inhoudelijk te interfereren. Niettemin wil hij graag bijdragen aan het proces dat vooraf gaat aan de feitelijke realisatie van het Nationaal Historisch Museum, en daarmee aan de totstandkoming van een instelling die geacht wordt een belangrijke rol te gaan spelen in ons culturele bestel. Mocht daartoe aanleiding bestaan, dan overweegt de Raad in een later stadium alsnog te adviseren over de meer uitgewerkte plannen.

Ideologie en realiteit

De behoefte tot het oprichten van een Nationaal Historisch Museum is ingegeven door zorg over het steeds vaker geconstateerde gebrek aan inzicht in wie wij Nederlanders zijn en welke factoren van invloed zijn geweest op hoe ons land zich heeft ontwikkeld. Zorg over de teloorgang van maatschappelijke cohesie hangt daarmee samen. Het Nationaal Historisch Museum ziet zich volgens de statuten voor de niet geringe taak gesteld het historisch besef te bevorderen en de kennis van de geschiedenis van Nederland te vergroten. Dat vraagt in de eerste plaats om heldere en genuanceerde opvattingen over het begrip 'nationaal' en over het fenomeen geschiedenis zelf. Behalve ambitie is enige bescheidenheid op zijn plaats. Er zijn immers grenzen aan wat een museum vermag, zeker als men bedenkt dat voor het realiseren van de genoemde doelstellingen goed onderwijs een eerste vereiste is.

Op basis van door u geformuleerde uitgangspunten is de stichting Nationaal Historisch Museum de afgelopen periode aan het werk gegaan. Zij wordt geacht een publiek toegankelijk gebouw in Arnhem te realiseren en exploiteren, samenwerking aan te gaan met relevante organisaties en te fungeren als podium voor debat. Atypisch aan het museum is

dat het zelf geen collectie zal aanleggen of beheren. Het museum moet laagdrempelig zijn. Als voornaamste doelgroepen zijn benoemd leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs, gezinnen en nieuwe Nederlanders. In overleg met het onderwijs dient het museum programma's te ontwikkelen die aansluiten op behoeftes van scholen.

Eind 2008 bracht de directie een pamflet uit om de discussie met belanghebbenden te voeden. De Raad beschouwt het pamflet als een uitdagende en prikkelende ideeënschets, een uitgangspunt voor het toetsen van de basisgedachten op grond waarvan het museum straks gebouwd moet worden. In een recentelijk gevoerd gesprek heeft hij zich nader door de directie laten informeren. Zijn indruk is dat er met enthousiasme en voortvarendheid wordt doorgewerkt aan de geventileerde ideeën, waarbij ook veel aandacht uitgaat naar nieuwe vormen van publieksbereik. In deze fase van het proces is met name relevant *hoe* de geformuleerde ideeën straks concreet worden uitgewerkt. Overigens heeft de Raad wel moeten constateren dat betere communicatie tijdens het proces van conceptontwikkeling op zijn plaats was geweest.

Niettemin is het niet aan de Raad, noch aan de politiek, om in deze fase al in te breken op de inhoudelijke conceptontwikkeling. Het primaat voor het inhoudelijke plan ligt bij de stichting. Ook daarom formuleert de Raad zijn aanbevelingen in de vorm van een aantal vragen. Vragen die volgens hem relevant zijn bij de verdere conceptontwikkeling en die zouden moeten fungeren als toetsstenen als er straks een concreet plan ter beoordeling voorligt. In volgende fases gelden uiteraard vragen en criteria ten aanzien van de samenhang tussen het museumconcept, het gebouw en de financiën, zodat kan worden bezien in hoeverre de plannen voldoen aan de gestelde randvoorwaarden.

Aandachtspunten ten aanzien van het Nationaal Historisch Museum

Het meest belangrijk vindt de Raad de onder de eerste twee punten gerangschikte vragen inzake de fundamentele uitgangspunten en de benadering van de belangrijkste doelgroep, het onderwijs. Vervolgens is van belang op welke manier het nieuwe museum denkt te voldoen aan de doorverwijsfunctie naar andere erfgoedinstellingen, inclusief musea. Bovendien, zo adviseert de Raad, dient er in het concept aandacht te zijn voor de inhoudelijke basis van het museum, de borging van de nieuwste inzichten van historisch onderzoek. Tenslotte is een visie nodig op het ontwikkelen van een stevig maatschappelijk draagvlak en moet vanaf het begin zorggedragen worden voor een comfortabele maatschappelijke inbedding.

1. Op welke manier draagt het Nationaal Historisch Museum daadwerkelijk bij aan historisch besef? Oftewel, hoe gaat het inzicht geven in het fenomeen geschiedenis zelf, in oorzaak en gevolg, in de chronologie en de (inter-)nationale contexten die geschiedenissen bepalen? Welke opvattingen liggen ten grondslag aan de keuzes die worden gemaakt? Wat is de relevantie daarvan voor het leven in het Nederland van nu, de diversiteit aan achtergronden binnen 'de Nederlandse identiteit' en de positie van Nederland en hoe wordt dat duidelijk gemaakt?
2. Een essentieel aandachtspunt is de inhoudelijke en praktische aansluiting op *onderwijsprogramma's*. Hoe trekt het museum lering uit de inmiddels opgedane

ervaringen bij collega-instellingen met de benadering van specifieke doelgroepen? Hoe verworft het museum een plaats in het curriculum van scholen en gaat het zorgen dat zij ook daadwerkelijk op bezoek komen?

Tenslotte: wanneer beschouwt het museum zijn missie als geslaagd, oftewel wanneer is volgens de instelling zelf sprake van een geslaagd bezoek of andere vorm van kennisoverdracht?

3. De vitale functie van het Nationaal Historisch Museum als *entreegebouw voor andere instellingen* in aanmerking nemend: hoe krijgt de samenwerking met andere historische musea en erfgoedinstellingen gestalte, waaronder die met het Nederlands Openlucht Museum? Hoe gaat het museum daadwerkelijk fungeren als gids naar andere instellingen en als katalysator ten aanzien van het vergroten van de betekenis en mogelijkheden van de Collectie Nederland?

Gaat het NHM als een projectbureau fungeren voor bestaande instellingen en bijdragen aan de totstandkoming van historische projecten en presentaties op verschillende locaties, zoals bepleit door de Raad in het advies 'Innoveren, participeren!' uit 2007?

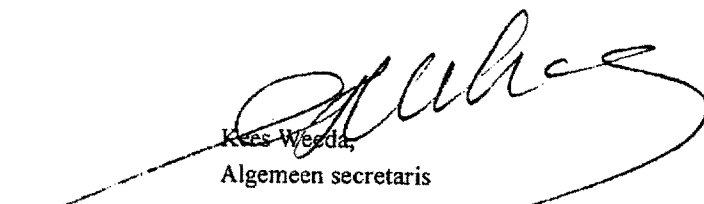
4. Uitgaande van de *wetenschappelijke verantwoordelijkheden* van het Nationaal Historisch Museum, de inhoud en basis van het museum: als niet wordt gewerkt met een door wetenschappers ontwikkeld instrument als de canon, hoe wordt dan het wetenschappelijke gehalte van de presentaties en activiteiten gewaarborgd? En hoe wordt dat vertaald naar de even noodzakelijke brede publieksbenadering? Hoe worden straks nieuwe historische inzichten vertaald in presentaties en andere uitingen?
5. Gelet op de *politiek-maatschappelijke inbedding*: hoe gaat het Nationaal Historisch Museum een algemeen draagvlak genereren? Het museum is voor zijn reputatie immers niet alleen afhankelijk van professionele partners in de museale, wetenschappelijke en onderwijswereld. Het heeft ook de appreciatie van het grote publiek nodig, die zich kan vertalen in de materiële en immateriële ondersteuning uit diverse geledingen. Hoe wordt het museum idealiter 'het museum van iedereen'?

Tenslotte

Uit de oprichting van het Nationaal Historisch Museum als symbool van nationale identiteit blijkt de politieke betrokkenheid bij de sector. Die betrokkenheid zou heel goed gepaard kunnen gaan met overleg én prestatieafspraken met alle rijksgesubsidieerde instellingen inzake mogelijke vormen van samenwerking. Op die manier worden de mogelijkheden van de culturele basisinfrastructuur beter benut, mede gelet op het reeds aanwezige intellectuele en culturele kapitaal.

Hoogachtend,

Els H. Swago
Voorzitter

Kees Weeda,
Algemeen secretaris